

Cauza C-228/96

Aprile Srl, în lichidare,
împotriva
Amministrazione delle Finanze dello Stato

(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, introdusă de Giudice conciliatore di Milano)

„Taxe cu efect echivalent – Recuperarea sumelor plătite necuvenit - Termene procedurale naționale”

HOTĂRÂREA CURȚII
din 17 noiembrie 1998*

În cauza C-228/96,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE de către Giudice conciliatore di Milano (Italia) pentru pronunțarea în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Aprile Srl, în lichidare,

și

Amministrazione delle Finanze dello Stato,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea dreptului comunitar în domeniul recuperării sumelor plătite necuvenit,

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, P. J. G. Kapteyn și J.-P. Puissechet (raportor), președinți de cameră, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, L. Sevón, M. Wathelet, R. Schintgen și K. M. Ioannou, judecători,

avocat general: domnul. D. Ruiz-Jarabo Colomer,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru Aprile Srl, în lichidare, de către Ernesto Beretta și Aldo Bozzi, avocați în Baroul din Milano,

---

*Limba de procedură: italiana.

- pentru guvernul italian, de domnul profesor Umberto Leanza, șef al serviciului de contencios diplomatic al Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent, asistat de către domnul Ivo M. Braguglia, avvocato dello Stato,

– pentru guvernul francez, de către doamna Catherine de Salins, director adjunct la Direcția Juridică a Ministerului Afacerilor Externe, și de către domnul Gautier Mignot, secretar în aceeași direcție, în calitate de agenți,

- pentru Guvernul Regatului Unit, de către domnul John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, în calitate de agent, asistat de către domnul Nicholas Paines, avocat pledant,

- pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul Enrico Traversa, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul pentru ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Aprile Srl, în lichidare, reprezentată de către Aldo Bozzi, ale guvernului italian, reprezentat de către domnul Ivo M. Braguglia, ale guvernului francez, reprezentat de către domnul Gautier Mignot, ale Guvernului Regatului Unit, reprezentat de către doamna Stephanie Ridley, din Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent, și domnul Nicholas Paines, și ale Comisiei, reprezentată de către domnul Enrico Traversa, în ședința din 17 februarie 1998,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 aprilie 1998,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 25 iunie 1996, primită la Curte la 28 iunie 1996, Giudice conciliatore di Milano a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CE, patru întrebări preliminare referitoare la interpretarea dreptului comunitar în domeniul recuperării sumelor plătite necuvenit.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între Aprile Srl, în lichidare (denumită în continuare „Aprile”) și Amministrazione delle Finanze dello Stato, cu privire la refuzul acesteia din urmă de a rambursa Aprile taxele percepute cu ocazia operațiunilor vamale prin încălcarea dreptului comunitar.

3 În Hotărârile din 30 mai 1989, Comisia împotriva Italiei (340/87, Rec. p. 1483), și din 21 martie 1991, Comisia împotriva Italiei (C-209/89, Rec. p. I-1575), Curtea a constatat că Republica italiană a încălcat dispozițiile din tratat referitoare la interzicerea taxelor cu efect echivalent taxelor vamale punând în sarcina operatorilor economici, în cadrul comerțului intracomunitar, costul controalelor și al formalităților administrative efectuate

în timpul unei fracțiuni din programul normal de lucru al birourilor vamale din punctele de frontieră, astfel cum a fost stabilit prin Directiva 83/643/CEE a Consiliului din 1 decembrie 1983 privind facilitarea controalelor fizice și a formalităților administrative în cazul transportului mărfurilor între statele membre (JO L 359, p. 8), astfel cum a fost modificată prin Directiva 87/53/CEE a Consiliului din 15 decembrie 1986 (JO 1987, L 24, p. 33), și solicitând plata unei remunerații disproporționate în raport cu costul serviciilor prestate, cu ocazia îndeplinirii formalităților vamale în cadrul comerțului intracomunitar, de la fiecare întreprindere în parte, atunci când serviciile au fost prestate simultan pentru mai multe întreprinderi.

4 Republica italiană a respectat aceste hotărâri prin măsuri de modificare a legislației care au intrat în vigoare la 13 iunie 1991 și, respectiv, la 1 noiembrie 1992. Cu toate acestea, aceste măsuri nu au avut în vedere situațiile anterioare intrării lor în vigoare și, în special, rambursarea din partea administrației către operatorii economici a sumelor percepute de către birourile vamale cu încălcarea dreptului comunitar.

5 În acest context a intervenit litigiul pendinte în fața Giudice conciliatore di Milano, care, printr-o acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare anterioare a adresat o întrebare Curții cu privire în special la aplicabilitatea în domeniul comerțului cu țările terțe a Directivei 83/643, astfel cum a fost modificată prin Directiva 87/53, precum și a dispozițiilor din tratat referitoare la interzicerea taxelor cu efect echivalent.

6 Prin Hotărârea din 5 octombrie 1995, Aprile (C-125/94, Rec. p. I-2919, denumită în continuare Hotărârea „Aprile I”), Curtea a hotărât, pe de o parte, că Directiva 83/643, astfel cum a fost modificată prin Directiva 87/53, nu este aplicabilă operațiunilor vamale referitoare la mărfurile care provin din țări terțe și, pe de altă parte, că statele membre nu pot impune unilateral taxe cu efect echivalent în comerțul cu aceste țări.

7 În urma Hotărârii Aprile I, instanța de trimitere a fost desemnată să examineze o excepție ridicată de către pârâta Amministrazione delle Finanze dello Stato și întemeiată pe prescripția dreptului la rambursare invocată de Aprile, în aplicarea dispozițiilor articolului 29 din Legea italiană nr. 428/1990 din 29 decembrie 1990 (lege comunitară pentru 1990, GURI nr. 10 din 12 ianuarie 1991), care se referă la „rambursarea taxelor recunoscute incompatibile cu normele comunitare”. În temeiul alineatului (1) din acest articol:

„Termenul de cinci ani de decădere prevăzut la articolul 91 din textul consolidat al prevederilor legislative vamale [...] trebuie să fie înțeles ca aplicându-se tuturor cererilor și acțiunilor care vizează rambursarea sumelor plătite în legătură cu operațiunile vamale. Începând cu a nouăzecea zi de la data intrării în vigoare a prezentei legi, termenul menționat anterior și termenul de prescripție prevăzut la articolul 84 din același text consolidat sunt reduse la trei ani.”

8 În această privință, Giudice conciliatore di Milano a subliniat în mod special că, deși erau formulate ca niște dispoziții de interpretare a legislației existente, dispozițiile în cauză aveau în realitate drept scop modificarea acestei legislații, astfel cum era aceasta

interpretată de Corte suprema di cassazione. Conform jurisprudenței acesteia din urmă, în fapt, în timp ce decăderea de cinci ani prevăzută de legislația vamală se limitează numai la cazurile „de erori de calcul în lichidarea sau aplicarea unui drept care nu este stabilit printr-un tarif”, acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit cu încălcarea dreptului comunitar, care constituie o „sumă obiectivă plătită necuvenit”, precum cel prevăzut la articolul 2033 din Codul Civil, face obiectul termenului normal de prescripție de zece ani prevăzut la articolul 2946 din același cod.

9 Având îndoieli în ceea ce privește compatibilitatea dispozițiilor în litigiu cu diferitele principii de drept comunitar, Giudice conciliatore di Milano a adresat Curții următoarele noi întrebări preliminare:

„1) Principiile de certitudine juridică, de protecție efectivă a drepturilor care decurg din dreptul comunitar și de nediscriminare în ceea ce privește protecția asigurată acestor drepturi (conform cărora normele procedurale de drept intern nu trebuie să fie mai puțin favorabile și nu trebuie, în orice caz, să facă excesiv de dificilă exercitarea acestor drepturi), astfel cum au fost elaborate în jurisprudența Curții de Justiție, împiedică introducerea de dispoziții naționale care, precum cele din articolul 29 alineatul (1) din Legea nr. 428 din 29 decembrie 1990 care sunt aparent formulate ca dispoziții de interpretare, având prin urmare efect retroactiv, au înlocuit termenul normal de prescripție (de zece ani) printr-un termen de decădere (de cinci ani); și ar împiedica considerarea termenului în vigoare la momentul intrării sale în vigoare ca, derogând astfel, fără justificare aparentă, după o reducere ulterioară a termenului la trei ani, și de la principiul general enunțat la articolul 252 din normele de aplicare tranzitorii din Codul civil, în temeiul căruia, în cazul în care exercitarea unui drept face obiectul unui termen mai scurt decât cel stabilit de legislația anterioară, noul termen, aplicabil și exercitării drepturilor născute anterior, nu începe să curgă decât de la data intrării în vigoare a noii dispoziții?

2) Principiul conform căruia normele procedurale din dreptul intern pentru protecția drepturilor care decurg din dreptul comunitar nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele care privesc acțiunile similare de natură internă (Hotărârile din 15 decembrie 1976, Rewe și Comet, Rec. p. 1989 și 2043, și menționat în alte hotărâri ulterioare) împiedică introducerea unei dispoziții naționale, precum aceea prevăzută la articolul 29 alineatul (1) din Legea nr. 428 din 29 decembrie 1990, care este destinată unificării termenelor pentru rambursarea sumelor plătite referitor la operațiunile vamale și are drept efect în realitate, (după cum demonstrează nota și însuși textul dispoziției) extinderea termenelor de decădere deja prevăzute la articolul 91 din legea vamală (aplicabile numai în caz de eroare de calcul sau de aplicare a unui drept cu excepția celui stabilit prin tarif) și asupra sumelor plătite necuvenit obiective care rezultă din încălcarea dreptului comunitar, atunci când acțiunea similară pentru recuperarea sumelor obiective plătite necuvenit în temeiul dreptului intern comun (articolul 2033 din Codul civil) face obiectul unui termen de prescripție de zece ani?

3) Principiul consacrat de Curtea de Justiție în Hotărârea din 25 iulie 1991 în Cauza Emmott (C-208/90) - potrivit căreia, înaintea transpunerii corecte a unei directive

comunitare statul membru în culpă nu poate să invoce caracterul tardiv al unei acțiuni judiciare introduse împotriva sa de către o persoană de drept privat în vederea protejării drepturilor care îi sunt recunoscute prin dispozițiile acestei directive și că un termen de acțiune din dreptul național nu poate să înceapă să curgă decât de la acea dată – obligă, în ceea ce privește aplicarea principiului certitudinii juridice, instanța națională în același mod ca și normele scrise de drept comunitar?

4) În cazul răspunsului afirmativ la întrebarea precedentă, acest principiu, stabilit în Hotărârea din 25 iulie 1991 în Cauza C-208/90, care constituie o aplicare concretă a unuia dintre principiile fundamentale de drept comunitar, are o eficacitate directă și generală, respectiv se aplică direct și poate fi invocat de către persoanele de drept privat în fața instanțelor naționale în toate cazurile de transpunere incorectă a unei directive – precum acela care, prin trimitere la Directiva 83/643/CEE a făcut obiectul Hotărârii din 30 mai 1989, Comisia împotriva Republicii italiene (340/87) – și, în orice caz, ori de câte ori se realizează menținerea sau introducerea de dispoziții naționale care necesită o reglementare care nu este conformă cu dispozițiile comunitare direct aplicabile, precum acelea din tratat din domeniul interzicerii taxelor cu efect echivalent sau care se referă la Tariful Vamal Comun, și care au făcut obiectul Hotărârilor Curții din 21 martie 1991, Comisia împotriva. Italiei (C-209/89) și din 5 octombrie 1995, Aprile (C-125/94), dispoziții naționale menținute în vigoare și care, datorită încălcării dreptului comunitar, obligă la achitarea taxelor plătite necuvenit în situații (precum cele referitoare la vămuirea mărfurilor) în care agentul economic nu era în măsură de a-l refuza? Este vorba, prin urmare, de a afla dacă statul membru, care nu și-a îndeplinit obligația de a pune în aplicare dispoziții comunitare direct aplicabile, poate susține că termenele de decădere sau de prescripție curg în perioada în care dispozițiile naționale incompatibile sunt în vigoare.”

Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

10 Guvernul francez exprimă îndoieli cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare. În conformitate cu acesta, domeniul de aplicare a dispozițiilor în litigiu nu este sigur și, în cazul în care ar trebui să se formuleze o interpretare potrivit căreia acțiunea pentru rambursare intentată de Aprile a fost introdusă în termen, întrebările adresate nu ar fi necesare în soluționarea litigiului.

11 În această privință, este suficient să se amintească că este de competența instanței naționale să aprecieze domeniul de aplicare a prevederilor naționale și modul în care acestea trebuie să fie aplicate (a se vedea, în special, Hotărârea din 7 decembrie 1995, Ayuntamiento de Ceuta, C-45/94, Rec. p. I-4385, considerentul 26). Instanța națională fiind cea mai îndreptățită să aprecieze, în funcție de particularitățile litigiilor, necesitatea unei hotărâri preliminare în pronunțarea deciziei sa, întrebările preliminare neputând fi considerate ca inadmisibile din cauza unui motiv întemeiat pe posibilitatea unei anumite interpretări a dispozițiilor în litigiu (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 30 aprilie 1996, CIA Security International, C-194/94, Rec. p. I-2201, considerentul 20).

12 În consecință, este necesar, să se examineze întrebările adresate de către instanța de trimitere.

Cu privire la prima și la a doua întrebare

13 Prin intermediul primelor două întrebări ale sale, instanța de trimitere urmărește să clarifice dacă dreptul comunitar se opune aplicării unei dispoziții naționale care caută să substituie, pentru toate acțiunile de rambursare în domeniul vamal, un termen special de decădere, de cinci și ulterior de trei ani, termenului normal de prescripție, de zece ani, prevăzut pentru acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit.

14 Aprile consideră că este necesar să se răspundă afirmativ acestor întrebări, din moment ce dispoziția în litigiu contrazice fundamental, în mod retroactiv, dispozițiile precedente din codul civil și legislația vamală, astfel cum au fost interpretate de Corte suprema di cassazione. În fapt, aceasta ar fi hotărât că acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit din dreptul comunitar care decurge din absența competenței de impozitare, respectă normele generale de prescripție din codul civil, și nu termenul special de decădere prevăzut de legislația fiscală sau vamală, care este rezervat cererilor de rambursare a sumelor plătite în plus dintr-o eroare de calcul sau de aplicare a tarifului.

15 Guvernele italian, francez și cel al Regatului Unit susțin, din contră, că termenul de decădere impus de dispoziția în litigiu este suficient pentru a nu face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor întemeiate pe dreptul comunitar și acest termen se aplică în același mod tuturor acțiunilor de rambursare în domeniul vamal, fie că acestea se întemeiază pe dreptul național sau pe dreptul comunitar. Guvernul italian precizează că este același termen de trei ani care se aplică în ordinea juridică națională referitor la impuneri diferite și menționează că un termen de aceeași durată este prevăzut de dreptul comunitar pentru rambursarea sau remiterea drepturilor vamale. Se referă, de asemenea, la jurisprudența recentă a Corte suprema di cassazione, care a aplicat acțiunii pentru rambursarea sumelor plătite necuvenit din dreptul comunitar termenul de decădere prevăzut în mod specific pentru legislația fiscală națională și nu termenul de prescripție prevăzut pentru acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite în urma unor erori de drept comun.

16 Comisia propune, în ceea ce o privește, referindu-se la observațiile sale în cauza care a determinat Hotărârea din 15 septembrie 1998, Edis (C-231/96), nepublicată încă în Culegere, să reformuleze întrebările adresate. Conform acesteia, întrebările în cauză se reduc la a afla dacă dreptul comunitar se opune unei legislații naționale care supune acțiunile pentru rambursarea taxelor plătite cu ocazia operațiunilor vamale și recunoscute drept incompatibile cu dreptul comunitar unui termen de decădere care presupune existența unei competențe de impozitare și a unei creanțe fiscale de stat, în locul unui termen de prescripție care, în conformitate cu aceeași legislație, este aplicabil în cazul unor sume plătite necuvenit obiective care rezultă din lipsa unei asemenea competențe și a unei astfel de creanțe. Pentru a răspunde unei astfel de întrebări, Comisia amintește în special că, în conformitate cu Hotărârea din 29 iunie 1988, Deville, (240/87, Rec. p. 3513), legislatorul național nu poate adopta o norma procedurală care să reducă în mod

specific posibilitățile de a acționa pentru recuperarea taxelor care au fost percepute în urma unor erori în temeiul acestei legislații, ulterior unei hotărâri a Curții din care rezultă că o anumită legislație este incompatibilă cu tratatul.

17 Astfel cum Curtea a susținut în mai multe ocazii, reiese dintr-o examinare comparativă a sistemelor naționale că problema contestării taxelor reclamate în mod ilegal sau a restituirii taxelor plătite necuvenit este rezolvată în moduri diferite în statele membre și, chiar în cadrul aceluiași stat, în funcție de tipul de impozite și taxe în cauză. În anumite cazuri, contestațiile sau cererile de acest tip sunt supuse prin lege, unor condiții privind forma și termenul în ceea ce privește atât reclamațiile adresate administrației fiscale, cât și căile de atac jurisdicționale. În celelalte cazuri, acțiunile pentru rambursarea taxelor plătite necuvenit trebuie să fie aduse în fața instanțelor ordinare, în special sub forma unor acțiuni pentru restituirea sumelor plătite necuvenit, aceste acțiuni fiind deschise pe perioade mai mult sau mai puțin îndelungate, în anumite cazuri în cadrul termenului de prescripție de drept comun (a se vedea Hotărârile din 27 februarie 1980, *Just*, 68/79, Rec. p. 501, considerentele 22 și 23; din 27 martie 1980, *Denkavit italiana*, 61/79, Rec. p. 1205, considerentele 23 și 24; din 10 iulie 1980, *Ariete*, 811/79, Rec. p. 2545, considerentele 10 și 11, și *Mireco*, 826/79, Rec. p. 2559, considerentele 11 și 12).

18 Această diversitate a sistemelor naționale rezultă în special datorită absenței reglementărilor comunitare în domeniul taxelor naționale percepute necuvenit. Într-o astfel de situație, este într-adevăr de competența ordinii juridice interne a fiecărui stat membru să desemneze instanțele competente și să reglementeze modalitățile procedurale ale acțiunilor în justiție destinate să asigure salvagardarea drepturilor pe care justițiabilii le întemeiază pe dreptul comunitar, cu condiția ca, pe de o parte, aceste modalități să nu fie mai puțin favorabile decât cele care privesc acțiunile similare la nivel intern, (principiul echivalenței) și, pe de altă parte, ca acestea să nu facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite prin ordinea juridică comunitară (principiul eficienței) (a se vedea, cel mai recent, Hotărârile *Edis*, menționată anterior, considerentele 19 și 34, și din 15 septembrie 1998, *Spac*, C-260/96, nepublicată încă în *Culegere*, considerentul 18).

19 În ceea ce privește acest ultim principiu, Curtea a recunoscut compatibilitatea cu dreptul comunitar a stabilirii de termene rezonabile de acțiune care ar putea fi sancționate cu decăderea în interesul certitudinii juridice care protejează atât contribuabilul cât și administrația în cauză (Hotărârile din 16 decembrie 1976, *Rewe*, 33/76, Rec. p. 1989, considerentul 5, și *Comet*, 45/76, Rec. p. 2043, considerentele 17 și 18; *Denkavit italiana*, menționată anterior, considerentul 23; a se vedea, de asemenea, Hotărârile din 10 iulie 1997, *Palmisani*, C-261/95, Rec. p. I-4025, considerentul 28, și din 17 iulie 1997, *Haahr Petroleum*, C-90/94, Rec. p. I-4085, considerentul 48). În fapt, astfel de termene nu sunt de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite prin ordinea juridică comunitară. În această privință, pare rezonabil un termen național de decădere de trei ani care începe de la data plății contestate (a se vedea Hotărârile menționate anterior *Edis*, considerentul 35, și *Spac*, considerentul 19).

20 Respectarea principiului echivalenței presupune, în sine, că norma de procedură se aplică nediferențiat acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului comunitar și a celor

întemeiate pe necunoașterea dreptului intern referitor la același tip de taxe sau redevențe. Acest principiu nu ar putea fi, în schimb, interpretat ca obligând un stat membru să-și extindă regimul de rambursare cel mai favorabil asupra tuturor acțiunilor pentru restituirea taxelor sau redevențelor percepute cu încălcarea dreptului comunitar (Hotărârile menționate Edis, considerentul 36, și Spac, considerentul 20).

21 Astfel, dreptul comunitar nu se opune la ceea ce prevede legislația unui stat membru, pe lângă un termen de prescripție de drept comun aplicabil acțiunilor pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit între persoane de drept privat, modalităților speciale de revendicare și de acțiune în justiție mai puțin favorabile în ceea ce privește contestarea taxelor și a altor impuneri. Poziția ar fi diferită în cazul în care aceste modalități nu ar fi aplicabile decât acțiunilor pentru rambursarea acestor taxe sau impuneri întemeiate pe dreptul comunitar (Hotărârile menționate anterior Edis, considerentul 37, și Spac, considerentul 21).

22 În speță, este necesar să se menționeze că termenul de decădere în cauză vizează în mod expres toate cererile și acțiunile care au drept scop rambursarea sumelor plătite în legătură cu operațiunile vamale. În plus, în conformitate cu indicațiile guvernului italian care nu au fost contestate, un termen similar este de asemenea aplicabil acțiunilor pentru rambursarea unui anumit număr de drepturi indirecte. Astfel cum a evidențiat avocatul general la considerentul 31 din concluziile sale, acest termen se aplică prin urmare nediferențiat tuturor acțiunilor pentru rambursarea taxelor de această natură, oricare ar fi temeiul acestora, și nu poate, în consecință, să fie privit drept contrar principiului echivalenței.

23 Cu toate acestea, Comisia a subliniat, referindu-se la observațiile sale din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Edis, menționată mai sus, că dispoziția în litigiu a determinat Corte suprema di cassazione să se abată de la jurisprudența anterioară în măsura în care aceasta limita până la acel moment aplicarea termenelor de decădere, precum termenul în cauză, la ipotezele de erori în calcularea impunerilor. Prin supunerea rambursării sumelor plătite la termenul de decădere de trei ani prevăzut la articolul 29 din Legea nr. 428/1990 în locul prescrierii de zece ani de drept comun, această dispoziție, astfel cum a fost interpretată de către Corte Suprema di Cassazione, a redus în mod specific posibilitatea ca părțile interesate să acționeze pentru recuperarea unei impuneri percepute necuvenit cu încălcarea dreptului comunitar și ignorarea Hotărârilor din 2 februarie 1988, Barra (309/85, Rec. p. 355), și Deville, menționată mai sus.

24 Este necesar să se amintească că, în Hotărârea Barra, menționată anterior, considerentul 19, Curtea a hotărât că dreptul comunitar se opune unei prevederi legislative naționale care limitează rambursarea unui drept declarat contrar tratatului printr-o hotărâre a Curții numai la reclamanții care au introdus o acțiune pentru rambursare înainte de pronunțarea acestei hotărâri. În fapt, o astfel de dispoziție privează pur și simplu persoanele fizice sau juridice care nu îndeplinesc această condiție de dreptul de a obține rambursarea sumelor plătite necuvenit și face astfel imposibilă exercitarea de către justițiabili a drepturilor conferite acestora de dreptul comunitar.

25 De asemenea, în Hotărârea Deville, menționată anterior, Curtea a hotărât că autoritatea legislativă națională nu poate adopta, ulterior unei hotărâri a Curții din care rezultă că o anumită legislație este incompatibilă cu tratatul, o normă procedurală care să reducă în mod specific posibilitățile de a acționa pentru recuperarea taxelor care au fost percepute necuvenit în temeiul acestei legislații.

26 Din aceste hotărâri rezultă că un stat membru nu poate adopta prevederi care să supună rambursarea unei impuneri, care a fost declarată contrară dreptului comunitar printr-o hotărâre a Curții sau a cărei incompatibilitate cu dreptul comunitar rezultă dintr-o astfel de hotărâre, unor condiții care privesc în mod special această dispoziție și care sunt mai puțin favorabile decât cele care s-ar aplica, în absența lor, rambursării impunerii în cauză.

27 Astfel cum a evidențiat avocatul general la considerentul 45 din concluziile sale, elementele care caracterizează prezenta cauză sunt foarte diferite de cele subliniate în hotărârile menționate anterior.

28 Mai întâi, prevederea în litigiu, în cazul în care reduce semnificativ durata termenului în care poate fi solicitată rambursarea sumelor plătite necuvenit, stabilește un termen suficient pentru a garanta eficiența dreptului la rambursare. În această privință, din observațiile scrise și orale prezentate în fața Curții rezultă că instanțele italiene, inclusiv Corte suprema di cassazione însăși, au interpretat această dispoziție considerând că aceasta ar permite introducerea cererii în următorii trei ani de la intrarea sa în vigoare. În aceste condiții, prevederea menționată nu poate fi considerată ca având în mod efectiv un efect retroactiv.

29 În continuare, termenul în cauză nu este aplicabil numai unui singur tip de taxe care au fost în prealabil declarate incompatibile cu dreptul comunitar, ci unei întregi game de taxe și impuneri interne, pentru care legislația a unificat regimul de prescripție și decădere.

30 În cele din urmă, adoptarea legii contestate, în cazul în care este ulterioară Hotărârii din 30 mai 1989, Comisia împotriva Italiei, menționată mai sus, este anterioară Hotărârii din 21 martie 1991, Comisia împotriva Italiei, menționată mai sus, precum și Hotărârii Aprilie I.

31 Luând în considerare aceste elemente, legislația în cauză nu poate fi considerată ca o măsură destinată să limiteze în special consecințele constatărilor efectuate de Curte în aceste hotărâri diferite. În această privință, este important în special să se evidențieze, astfel cum a fost deja făcut la considerentul 22 din prezenta hotărâre, că prevederea în litigiu vizează toate cererile și acțiunile care au drept scop rambursarea sumelor plătite în legătură cu operațiunile vamale, indiferent care ar fi cauza cererii de rambursare, și că aceasta stabilește un termen de decădere similar celui deja prevăzut pentru diverse impuneri.

32 Oricum, constatările care figurează în Hotărârea din 30 mai 1989, Comisia împotriva Italiei, menționată mai sus, singura hotărâre pronunțată înainte de adoptarea acestei dispoziții, se referă la punerea în sarcina agenților economici, în cadrul comerțului intracomunitar, a costului controalelor și formalităților administrative efectuate în cursul unei fracțiuni din programul normal de lucru al birourilor vamale din punctele de frontieră. Astfel cum reiese din considerentul 19 din Hotărârea Aprile I, este deja stabilit că o parte din mărfurile importate de către Aprile și care sunt afectate de taxele care fac obiectul cererii de rambursare a acestei societăți erau originare din țări terțe. În plus, astfel cum a evidențiat avocatul general la considerentul 19 din concluziile sale, anterioare aceleiași hotărâri, s-a precizat cu claritate în acțiunea principală că era vorba despre taxe achitate pentru serviciile vamale asigurate în afara programului normal de muncă.

33 Din acestea, rezultă că soluția oferită în Hotărârile Barra și Deville, menționate anterior, nu este aplicabilă în speță.

34 Prin urmare, este necesar să se răspundă primelor două întrebări că dreptul comunitar nu se opune aplicării unei dispoziții naționale care caută să substituie, tuturor acțiunilor pentru rambursare în domeniul vamal, un termen special de decădere, de cinci și ulterior de trei ani, termenului normal de prescripție, de zece ani, prevăzut pentru acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit, din moment ce acest termen de decădere, care este similar celui prevăzut deja pentru diferite impuneri, se aplică în același mod acțiunilor pentru rambursare care sunt întemeiate pe dreptul comunitar și aceleora care sunt întemeiate pe dreptul intern.

Cu privire la a treia și a patra întrebare

35 Prin întrebarea a treia și a patra, instanța de trimitere urmărește să clarifice, referindu-se la Hotărârea din 25 iulie 1991, Emmott (C-208/90, Rec. p. I-4269), dacă dreptul comunitar interzice unui stat membru să opună un termen național de decădere acțiunilor pentru rambursarea impunerilor percepute în încălcarea dispozițiilor comunitare, atât timp cât statul membru nu a modificat normele sale naționale pentru a le face compatibile cu dispozițiile acestuia.

36 Aprile consideră că aceste întrebări fac necesar un răspuns afirmativ, din moment ce principiul afirmat în Hotărârea Emmott are o sferă de aplicare foarte largă și vizează reglementarea oricărei situații similare în care existența dispozițiilor naționale contrare dispozițiilor comunitare împiedică cetățeanul să-și cunoască drepturile.

37 Guvernele italian, francez și cel al Regatului Unit susțin, din contră, că acest principiu nu este aplicabil într-un caz precum cel al acțiunii principale, în care drepturile invocate nu decurg din dispozițiile unei directive, ci din normele din tratat, din acordurile internaționale și din regulamente comunitare. Pentru aceste guverne, reiese în mod clar din Hotărârile din 27 octombrie 1993, Steenhorst-Neerings (C-338/91, Rec. p. I-5475), și din 6 decembrie 1994, Johnson (C-410/92, Rec. p. I-5483), că soluția reținută în Hotărârea Emmott, menționată anterior, era justificată prin împrejurările specifice acestei

cauze și nu reprezintă în nici un caz expresia unui principiu fundamental de drept comunitar.

38 Inițial, Comisia a susținut că Hotărârile Steenhorst-Neerings și Johnson, menționate anterior, au legătură cu reclamații care se referă la prestațiile sociale reținute la sursă în mod necorespunzător și erau lipsite, prin urmare, de relevanță în speță. Astfel, aceasta a considerat că soluția din Hotărârea Emmott ar trebui să se aplice acțiunilor pentru rambursarea taxelor percepute în încălcarea dreptului comunitar, fără a permite statului membru în culpă să beneficieze de pe urma încălcării comise. Cu toate acestea, în cursul ședinței, Comisia a renunțat la apărarea acestei teze recunoscând că aceasta a fost infirmată prin Hotărârea din 2 decembrie 1997, Fantask ș.a. (C-188/95, Rec. p. I-6783).

39 Din răspunsul oferit primelor două întrebări reiese că dreptul comunitar nu interzice, în principiu, unui stat membru să opună un termen național de decădere de trei ani acțiunilor pentru rambursarea drepturilor percepute în încălcarea dreptului comunitar.

40 Desigur, este adevărat că, în Hotărârea Emmott, menționată anterior, la considerentul 23, Curtea a hotărât că, până în momentul transpunerii corecte a unei directive, statul membru în culpă nu se poate baza pe caracterul tardiv al unei acțiuni judiciare introduse împotriva sa de către o persoană de drept privat în vederea protejării drepturilor care îi sunt recunoscute prin dispozițiile unei directive și că un termen de acțiune din dreptul național nu poate începe să curgă decât din acel moment.

41 Cu toate acestea, astfel cum a confirmat Hotărârea Johnson, menționată anterior, la considerentul 26, reiese din Hotărârea Steenhorst-Neerings, menționată anterior, că soluția pronunțată în Hotărârea Emmott era justificată prin împrejurările specifice acestei cauze, în care decăderea care conduce la privarea reclamantului în acțiunea principală de posibilitatea de a se prevala de dreptul său la egalitate de tratament în temeiul unei directive comunitare (a se vedea, de asemenea, Hotărârile Haahr Petroleum, menționată anterior, considerentul 52, și din 17 iulie 1997, Texaco și Olieselskabet Danmark, C-114/95 și C-115/95, Rec. p. I-4263, considerentul 48).

42 Astfel, în Hotărârea Fantask ș.a., menționată anterior, Curtea a decis că dreptul comunitar nu interzice unui stat membru, care nu a transpus corect Directiva 69/335/CEE a Consiliului din 17 iulie 1969 privind taxele indirecte aplicate majorării capitalului (JO L 249, p. 25), să opună acțiunilor pentru rambursarea drepturilor percepute în încălcarea acestei directive un termen național de prescripție de cinci ani care începe de la data exigibilității acestor drepturi.

43 Nu reiese din dosar și din dezbaterile care au avut loc cu ocazia procedurii orale că, în cauza Emmott, comportamentul autorităților italiene combinat cu existența termenului în litigiu au condus la privarea societății reclamante de posibilitatea de a-și valorifica drepturile în fața instanțelor naționale.

44 În plus, din jurisprudența Curții (Hotărârile menționate anterior Haahr Petroleum, considerentul 53, și Texaco și Olieselskabet Danmark, considerentul 49) reiese că soluția

adoptată în Hotărârea Emmott, menționată anterior, nu este aplicabilă cererilor de rambursare care nu sunt întemeiate pe efectul direct al unei directive. Deși Curtea, s-a pronunțat, în Hotărârea Aprile I, cu privire la domeniul de aplicare al Directivei 87/53, din dosar rezultă că incompatibilitatea dintre taxele în litigiu și dreptul comunitar nu decurge dintr-o lipsă a punerii în aplicare sau dintr-o transpunere incorectă a acestei directive, ci din încălcarea dispozițiilor din tratat sau a altor acte comunitare direct aplicabile.

45 Prin urmare, este necesar să se răspundă celei de-a treia și de-a patra întrebare că, în împrejurări precum cele ale cauzei principale, dreptul comunitar nu interzice unui stat membru să opună un termen național de decădere acțiunilor pentru rambursare a impunerilor percepute în încălcarea dispozițiilor comunitare, chiar dacă acest stat membru nu a modificat încă normele sale naționale pentru a le face compatibile cu aceste dispoziții.

Cu privire la cheltuielile de judecată

46 Cheltuielile efectuate de către Guvernele italian, francez și de cel al Regatului Unit, precum și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Giudice conciliatore di Milano, prin Ordonanța din 25 iunie 1996, hotărăște:

1) Dreptul comunitar nu se opune aplicării unei prevederi naționale prin care un termen special de decădere, de cinci și ulterior de trei ani, se substituie, pentru toate acțiunile pentru rambursare din domeniul vamal, termenului normal de prescripție, de zece ani, prevăzut pentru acțiunea pentru recuperarea sumelor plătite necuvenit, din moment ce acest termen de decădere, care este similar celui deja prevăzut pentru diferite impuneri, se aplică în același mod acțiunilor pentru rambursare care sunt întemeiate pe dreptul comunitar și acele care sunt întemeiate pe dreptul intern.

2) În împrejurări precum cele ale cauzei principale, dreptul comunitar nu interzice unui stat membru să opună un termen național de decădere acțiunilor pentru rambursare a impunerilor percepute prin încălcarea dispozițiilor comunitare, chiar dacă acest stat membru nu a modificat încă normele sale naționale pentru a le face compatibile cu aceste dispoziții.

Rodríguez Iglesias
Mancini
Murray
Schintgen

Kapteyn
Moitinho de Almeida
Sevón

Puissochet
Gulmann
Wathelet
Ioannou

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 17 noiembrie 1998.

Grefier
R. Grass

Președinte
G. C. Rodríguez Iglesias